

Змест

Уводзіны. Кароткі нарыс доўгай гісторыі: яўрэйская супольнасць у Гародні	350
---	------------

I. Рэлігійнае і штодзённае жыццё яўрэяў Гародні	357
--	------------

Сінагогі Гародні

1. Вялікая харальная сінагога (вул. Вялікая Траецкая, 59а)	359
2. Драўляная сінагога на Фарштаце (вул. Дарвіна)	362
3. Сінагога Хаей Адом (вул. Вялікая Траецкая, 13)	362
4. Сінагога Фрумкіна (малітоўная школа Кадыш; вул. Урыцкага, 9)	363
5. Сінагога Орах Хаім («Бенахім»; вул. Сацыялістычная, 35)	363
6. Сінагога на Слабодцы (пр. Касманаўтаў, 1)	363

Яўрэйскія могілкі Гародні

7. Старыя могілкі (вул. Вялікая Траецкая)	364
8. Новыя могілкі (вул. Горкага)	365
9. Могілкі на Занёманскім Фарштаце (вул. Дарвіна)	366

10. Міква (зав. Віленскі)	368
11. Рэзня (вул. Камунальная, 32)	369
12. Управа кагалу (рог вул. Тэльмана і Урыцкага)	370
13. Яўрэйская бальніца (вул. Будзённага, 2)	372
14. Дом старых (вул. Свярдлова, 3)	374
15. Дзіцячы прытулак (пр. Касманаўтаў, 6)	375

II. Адукацыя

<i>Адукацыйныя ўстановы яўрэяў Гародні</i>	378
--	------------

1. Хедэр (вул. Калючынская, 23)	379
2. Гімназія «Тарбут» (вул. Кірава, 40)	380
3. Ешыва (вул. Калючынская, 23)	382
4. Бібліятэкі	383
5. Рамеснае вучылішча імя Элізара Брэгмана (вул. Вялікая Траецкая, 2)	384

III. Эканамічнае жыццё яўрэяў Гародні

Эканамічны стан гарадзенскіх яўрэяў перад Другой сусветнай вайной	386
---	------------

<i>Яўрэйскія крамы Новага Свету</i>	387
-------------------------------------	------------

1. Крама каланіяльных тавараў Конэля (вул. 17 верасня, 1)	388
2. Аптэка Юдэйкі (вул. Горкага, 23)	388

ГІСТОРЫЯ

3. Фотамайстэрні	388
4. Рынак на плошчы Стэфана Баторыя (пл. Савецкая)	392
5. Фабрыка ровараў і матацыклаў «Нёман» (вул. К. Маркса, 20)	393
6. Майстэрні на Сенным рынку (вул. Парыжскай камуны)	395
7. Тытунёвая фабрыка Шарашэўскага (вул. Маставая, 33)	397
8. Бровар у былым палацы Сапегаў (вул. Заводская, 2)	400

IV. Знішчэнне яўрэяў Гародні

1. Гета № 1 (уваход з вул. Замкавай — рог былой вул. Цеснай)	402
2. Юдэнрат (Яўрэйская рада; вул. Замкавая — рог былой вул. Цеснай)	402
3. «Шульхойф» (Школьны двор; плошча імя рабі Нохума, цяпер невялікая пляцоўка перад Галоўнай сінагогай)	406
4. Пякарня «Танкус» (экзекуцыя Алены Прэнскай — вул. Вялікая Траецкая — былая вул. Перэца, 33 ці 36)	409
5. Гестапа (вул. Тэльмана, 10 — былая вул. Гувера, 10)	410
6. Турма (вул. Лістоўскага, рог вул. Златарскай — цяпер вул. Кірава, 1)	412
7. Гета № 2 (уваход насупраць цяперашняга аўтавакзала)	412

Аўтары:

Маціяс Баціс

Уладзімір Буцько

Надзея Крапівіна

Аляксандр Паняеў

Вольга Сабалеўская

Юлія Фядосава

Эва Ханф

Ганна Шлёгель

Пераклад:

Маціяс Баціс

Валерыя Калодзіна

Ганэтэ Коркхіл

Ганна Шлёгель

Аляксандр Паняеў

Вольга Сабалеўская

Праект «Гародня. Сляды яўрэйскага жыцця» быў падтрыманы Фондам ім. Роберта Боша ў рамках праграмы «Беларусь».

Grodno — Traces of Jewish Life

A City Guide

Table of contents

Introduction. Short Outline of a Long History: The Jewish Community in Grodno	350
I. Religious and Everyday Life of the Grodno Jews	357
<i>Synagogues</i>	
1. The Great Choral Synagogue (vul. V. Trayetskaya, 59a)	359
2. The Wooden Synagogue (vul. Darvina, former Ulanskaya, 10)	362
3. The Synagogue of Haya Odom (vul. V. Trayetskaya, 13)	362
4. The Synagogue of Frumkin (Prayer School Kadysh — vul. Urytskaha, 9)	363
5. The Orach Chaim Synagogue («Benachim» — vul. Sacyalistychnaya, 35)	363
6. The Suburban Synagogue (pr. Kasmanautau, 1)	363
<i>The Jewish cemeteries of Grodno</i>	
7. The Old Cemetery (kindergarden at Vyalikaya Trayeckaya)	364
8. The New Cemetery (Stadium «Red Banner» — vul. Horkaha, 1)	365
9. The «Forshtat» Cemetery on the other side of the Memel (vul. Papovicha)	366
10. Mikvah (Vilenski zavulak)	366
11. Slaughterhouse (vul. Kamunalnaya, 32)	368
12. The self-government of the Jewish community (corner of vul. Telmana and Urytskaha)	369
13. The Jewish hospital (vul. Budzyonnaha, 2)	372
14. The Jewish aged persons' home (vul. Svyerdlava, 3)	374
15. The Jewish orphanage (pr. Kasmanautau, 6)	375
II. Education	
The educational institutions of the Grodno Jews (Introduction)	378
1. Cheder	379
2. The Tarbut Grammar School (vul. Kirava, 40)	380
3. Yeshivah (vul. Kaluchynskaya, 23 and vul. Batoryya)	382
4. The Library (Savyetskaya pl., 2)	383
5. Artisan school Elizer Bregman (vul. Vyalikaya Trayetskaya, 2)	384

III. Economy 386

The Economic Situation of the Grodno Jews Before
the Second World War (Introduction) 386

Jewish Shops

1. Konel Colonial wares' shop (vul. 17 vyerasnya, 1) 387
2. The Judejko pharmacy (vul. Horkaha, 23) 388
3. Photography laboratories 388
4. The market on Stefan Batory Square (Savyetskaya Ploshcha) 392
5. The Bicycle and Motorcycle Factory «Niemen» (Kresowa Wytwornia
Rowerow i Motocykli «Niemen» — today ul. Karla Marksa, 20) 393
6. A typical Jewish workshop on Hay market (ploshcha
Paryzhskay kamuny) 395
7. The Schereschewski tobacco factory (vul. Mastavaya, 33) 397
8. The brewery in the former Sapieha Palace (vul. Zavodskaya, 2) 399

IV. The Holocaust in Grodno

1. Entrance to Ghetto I (vul. Zamkavaya, corner former vul. Tsiesnaya) 402
2. «Judenrat» (Jewish Council — lane at vul. Zamkavaya) 406
3. «Shulhoif» (vul. Vyalikaya Trayetskaya, 59, former: vul. Nochima, 3) 408
4. «Tankus»-Bakery (Execution of Lena Prenski — vul. Vyalikaya
Trayetskaya, former Pereca, 33 or 36) 409
5. The Gestapo Office (vul. Telmana, 10, former vul. Hoowera) 410
6. City jail (corner vul. Kirava/Batoryya, former vul. Listouskaha/
Zalatarskaya) 412
7. Ghetto II 413

Authors

Matthias Battis
Uladzimir Butsko
Nadzyeja Krapivina
Alexandr Panyaeu
Volha Sabaleuskaya
Julia Fedosava
Eva Hanf
Anna Schlogel

Translations

Matthias Battis
Annette Corkhill
Valeria Kolodina
Alexandr Panyaeu
Volha Sabaleuskaya
Anna Schlogel

The project «Grodno. Traces of Jewish Life» was realised within the Belarus programme of the Robert Bosch Foundation.